

SPÓNER PÉTER

MISKOLCI HÉT

1934. AUGUSZTUS 5–12.

„A MISKOLCI POLGÁR ÜNNEPE”

A kiegyezést követően megtörtént a magyar közigazgatási rendszer teljes átszervezése, egységesítése. *Miskolc* polgárai, akik generációkon át küzdöttek azért, hogy a város elnyerje a szabad királyi városi rangot, csalódottan szembesültek a ténnyel, hogy a reményeik nem váltak valóra: továbbra is a vármegye alá lettek rendelve. A korban egy településnek a közigazgatási rendszerben elfoglalt helye nem pusztán formális jelentőséggel bírt. A kiváltságos szabad királyi városi cím – melyet az átszervezést követően a törvényhatósági jogú városi besorolás váltott fel – jelezte egy település fejlettségét, a gazdasági, kulturális és kereskedelmi súlyát, a regionális szerepkörét, az országos hierarchiában betöltött helyét. A kedvező közigazgatási besorolás ugyanakkor arra is módot teremthetett, hogy egy település önállóan intézhessen jogi és igazgatási ügyeit, megszervezze gazdálkodását, melyek alapvetően befolyásolták egy város fejlődési lehetőségeit, hosszú távon meghatározták jövőképét.

Az 1871. évi 18. tc., az ún. „községi törvény”, azonban minden olyan települést, mely nem kapta meg a legmagasabb közigazgatási besorolást, a törvényhatósági jogú városi státuszt, rendezett tanácsú várossá nyilvánított, tulajdonképpen a községek közé sorolta. *Miskolc* önkormányzata, igazgatása és gazdálkodása, mint rendezett tanácsú településnek továbbra is mindenben a megye, illetve annak szakhatóságai alá volt rendelve. A következő évtizedekben az ekkor már közel ötvenezer lakosú város vezetőinek, országgyűlési képviselőinek nem lehetett más a célja, minthogy *Miskolc* rendezett tanácsú városból önálló törvényhatósági jogú várossá alakuljon, a polgári vármegyéhez hasonló besorolást, jogkört nyerjen el. E törekvés sikerét azonban alapvetően befolyásolta az 1878-as „nagy miskolci árvíz”. A természeti csapás háttérbe szorította a város önállósulási igényét, *Miskolc* újjáépítése minden tekintetben elsőbbséget élvezett.

A 19. század végén *Soltész Nagy Kálmán* polgármester irányításával – a város helyreállítása mellett – megkezdődött az a munka, mely előkészítette a törvényhatósági jogú városi rang megszerzését. Több mint két évtizeden át folytak a tárgyalások, egyeztetések a gyakran változó kormányok illetékeseivel. A századfordulón az ország vezetői közül *Wekerle Sándor* miniszterelnök és gróf *Andrássy Gyula* belügyminiszter különösen sokat tett azért, hogy *Miskolc* erőfeszítései sikerrel járjanak. Utóbbi volt az, aki nemcsak előkészítette, de a parlament elé betérjesztette *Miskolc* kérelmét. Az országgyűlés 1907. november 26-án tárgyalta a város közigazgatási átminősítéséről, melyet nagy többséggel

elfogadott. Az 1907. évi 51. tc. szentesítette a döntést, amely 1907. december 17-én jelent meg nyomtatásban. A két politikus támogatását és közbenjárását a város díszpolgári cím adományozásával ismerte el.

A törvény hét pontban rendelkezett a törvényhatósági jogú városi státuszhoz szükséges feltételekről, amelyek teljesítésére egy évet határozott meg. A következő évben többek között meg kellett választani a város törvényhatósági bizottságát és tisztkarát, írásba kellett foglalni a város működéséhez elengedhetetlen szabályrendeleteket és le kellett folytatni a megyével a közös vagyon és az adósságok terheinek megosztását. A törvényi feltételek teljesítését követően – amelyet már *Soltész Nagy Kálmán* utóda, *Szenpáli István* polgármester irányított – *Miskolc* 1909. január 1-től kezdhette meg „önálló” életét, működését.

Miskolc legmagasabb közigazgatási besorolásaért folytatott évszázados küzdelem sikerrel járt, ahogy a kortársak fogalmaztak, *Miskolc nagykorúvá vált*. Az önálló törvényhatósági jog megszerzése vitathatatlanul utat nyitott a polgári fejlődésnek. A jogi eljárás akkor vált teljessé, amikor a város 1909 tavaszán

Miskolc város 1909-ben elnyert címere

gróf Andrássy Gyula

elnyerte új, a heraldika szabályai által megkövetelt módon megrajzolt címerét. A címer tervét *gróf Zichy Aladár*, a király személye körüli miniszter nyújtotta be az uralkodóhoz, melyet *Ferenc József* május 11-én látott el kézjeggyével. A város nevében *Szenpáli István* polgármester 1909. november 2-án vette át a címeres királyi adománylevelet.

Ezt a címert használta a város a 20. század első felében. A szocializmus évtizedeiben a város vezetői új, a kor szellemének és elvárásainak megfelelő címert terveztek. A rendszerváltást követően *Miskolc* város közgyűlése

arról döntött, hogy ismét visszaállítja az 1909-ben adományozott címer használatát, illetve május 11-ét, a címeradományozás dátumát választotta a város ünnepévé. Az első ünnepségre 1993-ban kerület sor és azóta hagyományosan ezen a napon emlékezünk meg a város függetlenné válásáról, ítélik oda az arra érdemesek számára a város kitüntetéseit és a díszpolgári címeket.

A törvényhatósági jog elnyerése – melynek idén ünnepeljük 110. évfordulóját – kapcsán rendezett legnagyobb szabású megemlékezésre 1934-ben került sor. A negyedszázados évforduló alkalmával a város vezetői egyhetes, „*MISKOLCI HÉT*” címet viselő rendezvénysorozatot szerveztek, kettős céllal: egyrészt méltóképpen kívántak megemlékezni a várostörténet szempontjából korszakos jelentőségű dátumról, illetve mindazokról, akik a törvényhatósági jog elnyerésében kiemelkedő szerepet vállaltak, másrészt meg szerették volna mutatni az ország nyilvánosságának *Miskolc* gazdasági, kulturális és turisztikai értékeit. Utóbbi különösen nagy jelentőséggel bírt, mert bár a közeli *Lillafüreden* 1929-ben

megnyitott a *Palota-szálló*, illetve a pihenni vágyók számára *Tapolca* is egyre vonzóbb célponttá vált, a *Miskolc* kínálta lehetőségek azonban országos

viszonylatban továbbra is ismeretlennek számítottak. Nem véletlen, hogy a szervezők nagy hangsúlyt fektettek a reklámra: az érdeklődőkkel számos országos terjesztésű, színvonalas kiadvány ismertette meg a „*MISKOLCI HÉT*” programjait, illetve mutatta be a város vonzerejét, látnivalóit. A *Város ünnepének teljes és részletes programjának* előszavában a szerző többek között így írt a városról: „...*Kedves vendégeink! Be fogják járni a város tereit, utcáit. Azt tapasztalják majd, hogy a régi kisvárosias Miskolc helyén olyan pezsgő forgalmú, friss lüktetésű közület terül el, amely már igen közletről érinti a metropolis fogalmát...*” A látnivalók közül pedig mindenekelőtt az *Avast* ajánlja az idelátogatók figyelmébe: „...*Az első utad az Avastető legyen! Sétálj föl az avasi platóra, a Te tiszteletedre emelt kilátótoronyba és nézz körül!*”

A "*Miskolci Hét*" katalógusa

A "*Miskolci Hét*" tájékoztató füzete

Amit látsz – gyönyörű, lenyűgöző, szemkápráztatóan szép. Látnod a Kárpátok ormait, a tokaji hegykúpot [...] és köröskörül a lenyűgözően szép festői panorámát, tengelyében: Miskolcot. [...] Teleszívod magad az Ávas ózondús levegőjével, végig andalogsz a romantikát sugárzó, régi időkről mesélő avasi pincesoron, át az avasi történelmi patinájú temetőn, melynek örök csendjében nemcsak városunk, de nemzetünk számos nagyjai is pihennek és megtekinted az avasi ősi református templomot [...] majd leérsz az Erzsébet térre...” A térről visszapillantva pedig a vendég lentről csodálhatta meg az Ávast, előtérben a templommal és a harangtoronnyal, tetején pedig a frissen átadott kilátó impozáns épületével.

Természetesen a rendezvénysorozat – az idegenforgalmi célok mellett – mindenekelőtt az emlékezésről, a századforduló óta elért eredmények számbavételéről, tulajdonképpen arról szölt, hogy mit is jelentett 1934-ben „miskolcinak lenni”, milyen értékekkel büszkélkedhetett a település, és annak polgára. Nem meglepő módon, a korabeli sajtó is nagy terjedelemben, túlzásoktól sem mentesen foglalkozott az eseménnyel. A legnagyobb hatású publicisztika a *REGGELI HÍRLAP* augusztus 5-ei, vasárnapi számában jelent meg. A *Lőcsei Elemér* által jegyzett, „A MISKOLCI POLGÁR ÜNNEPE” című cikkében, e képen írt Miskolcra, a miskolciakról: „...a mostani Miskolc városi kövezetével, modern bérházaival, virágos kertjeivel, városias karakterének markáns vonásaival, elevenségével és lüktetésével, az alkotó munkának e szép költeményét írta és életének zenéjét a maga eredeti melódiájával szerezte: a névtelen miskolci iparos, kereskedő, munkás, hivatalnok, orvos, ügyvéd, háztulajdonos „a” városi polgár. Akinek az a tulajdonsága, hogy szereti a függetlenséget, lelkesedik a

szabadságért, tiszteli az egyéniséget, meleg érzéssel gondol a nemes múlt kötelező hagyományaira, szívesen nyújt segédkezet a tegnap értékeinek átmentésére, okul a tradíciók tanulságaiból és mindig előre néz, tanul és minden idegszálával igazodik a fejlődés vágtázó iramához. Politikában, irodalomban, művészetben a művelt ember érzékenységgel reagál a korszerűre; eleme: az önállóság; életformája: a szabadság. Szabadság az elvek követésében, a nézetek hirdetésében, a versenyben, az élet gigantikus küzdelmeiben. Erre gondolj, hogy megértsd Miskolc ünnepének jelentőségét, törvényhatósággá alakulásának jelentőségét...”

Ünnepi díszben várja Miskolc a vendégeket

Szombat délutánra befejeződnek a „Miskolci Hét” előkészületei
Nagy meglepetés lesz az ipari és kereskedelmi kiállítás

Országos érdeklődés mellett, a siker jegyében kezdődött meg vasárnap a „Miskolci Hét”

A „Miskolci Hét” csodái

17 ünnepi héten felsorakozik Miskolc tegnapja, jelenje és holnapja
Miskolc ünnepel a „Miskolci Hét”

A miskolci ipar és kereskedelem hőskölteménye

A „MISKOLCI HÉT” eseményeit, ahogy a kortárs fogalmazott: „csodáit” jelen írásunkban nem célunk – amelyre a terjedelmi korlátok sem adnak lehetőséget – hiánytalanul számba venni. A teljesség igénye nélkül azonban mégis érdemes felsorolni az egykor a legnagyobb figyelemmel kísért programokat. A rendezvénysorozat nyitónapján került sor a jubiláló törvényhatóság díszközgyűlésére, amelyen *Hodobay Sándor dr.* polgármester ünnepi beszédével kezdetét vette a hét napos esemény. Az első nap két kiemelkedő programja *Lévay József* szobrának – melyet *Bindász Dezső* szobrászművész készített – felavatása és az ipari kiállítás és vásár megnyitása a monumentális *Fráter György kir. kat. gimnáziumban és felsőkereskedelmi iskolában* volt. A számos kulturális rendezvény közül itt csak hármat emelnénk ki: a „MISKOLCI HÉT” második napján nyílt meg az idén alapításának 120. évfordulóját ünneplő *Borsod-Miskolczi Közművelődési és Múzeum Egyesület* papszeri épületében – melyet napjainkban *HERMAN OTTÓ MÚZEUMKÉNT* ismerünk – az új, időszakai várostörténeti kiállítás, mely 1878-tól mutatta be *Miskolc* fejlődését. Még ugyanezen a napon nyitotta meg a kapuit a *LÉVAY JÓZSEF KÖZMŰVELŐDÉSI EGYESÜLET* által szervezett reprezentatív képzőművészeti kiállítás, melynek a *Nemzeti Kaszinó termei* adtak

otthont. Augusztus 7-én, kedden került sor a fennállásának 75 évfordulóját ünneplő *MISKOLCI DALÁREGYLET* nagyszabású hangversenyére a *Miskolci Nemzeti Színházban*. A koncertet a rádió élőben közvetítette. Igen gazdag volt a sportprogram: a nagyérdemű szórakoztatásáról többek között motor- és lóverseny, futball- és bokszt mérkőzés

*Lévay József szobrának avatás a Palóczy utcában
/jobbra dr. Hodobay Sándor polgármester/*

gondoskodott. A „*MISKOLCI HÉT*” keretében átadott köztéri alkotások közül – a már említett szobor mellett – ki kell emelnünk a *NÉPKERTBEN* felavatott országzászlót és a több mint húsz éven keresztül *Miskolc* városképét alapvetően meghatározó *AVASI KILÁTÓT*. Anno a korabeli sajtó is nagyterjedelemben foglalkozott *Miskolc* legújabb, a közvéleményt némiképp megosztó látványosságával. A toronyról az idelátogatók egyértelműen elragadtatással nyilatkoztak, ugyanakkor a miskolciak körében már vegyes volt a fogadtatása. A publicisták körében azonban inkább elismerést váltott ki a kilátó. A *Felsőmagyarországban* arról írtak, hogy „fönn, az *Avas-tetőn* oly méltóságteljesen áll az új kilátó, mintha tudatában volna annak, hogy ő *Miskolc* legmagasabb pontja, s a város legújabb és egyik legnagyobb nevezetessége. Körülötte az *Avas* zöldellő oldala és patinás múltú pincéi [...] S a torony mintha mindezek fölött öröközne, óriási csőszként, aki mindent tud, mert mindent lát, mindenhová bekukucskál.” Hasonlóan irodalmi stílusban fogalmazott a *Magyar Jövő* zszurnalisztája is, de már alaposabb leírását adva a toronynak: „A színvaparti metropolis felett némán öröklik az *Avas* csodákat váró ifjú kilátótornya, míg fehér ráadás ablakai révedezve néznek a távolba, zöldzsindelyes, karcsú derekára ráfeszül az augusztus esti verőfény. [...] Az ifjú kilátótorony némán, megilletődve áll őrt *Miskolc* felett. Apró, bogárszemű ablakai szinte beleszédülnek a gyönyörű látványba, karcsú dereka már-már megroppan az egésznapos, nehéz szolgálatban, mikor hirtelen lebukik a nap vörös koronája, az alkony ráteríti sötét fátylát a vén *avasi* fák koronájára, a csillogó villanylámpák egymás után kigyulladnak, s a mesterséges fényözöntől megmámorosodott *avasi* kilátótorony nyugovóra tér... Álmodik stílusában hazájáról, szép *Erdély* felől.” A *Reggeli Hírlap* tudósítója az előbbiekkal ellentétben már tárgyilagosabb, szárazabb stílusban, a kritikai észrevételeket sem mellőzve vetette papírra sorait: „A *Miskolci Hétnek* egyik legmaradandóbb alkotása az *avasi* kilátótorony volt. A város felett méltóságteljesen kiemelkedő székelő őrtorony, amelyik [...] jelenti a *Miskolcra* érkező idegennek, hogy ez a város élni akar. [...] Ez a torony az

idegenforgalom hasznos objektuma, a titkos Avasimádók testet öltött régi álma. Ettől várták a régen követelt és magától értetődően kínálkozó avasi kultusz megteremtését. De a torony, mint a királyvíz, két rétegre bontotta az Avasimádók sokat emlegetett táborát. Kiderült, hogy kétféle Avasimádót termelt ki Miskolc: néhány aktív szerelmest, aki fel is megy a hegyre és sok olyat, aki csak alulról, szóbelileg imádja az Avast. [...] Utóbbiak elméletileg szeretik tovább az Avast, melyet csak a Széchenyi utcáról látnak.” Ezt követően a szerző pontokba szedve sorolja fel észrevételeit, illetve véli megglelni az okát a fenti jelenségnek. Alapvetően három nyomós érvet említ: a megfelelő propaganda és reklám hiányát, az

ingyenességet és meglepő módon, magának az *Avasnak* a városhoz való közelségét. A felsorolt indokok értékelése, azok megítélése nem feladatunk, de tény, hogy a kortársak az átadást követő hónapokban meglepően ellentmondásosan ítélték meg a kilátó épületét.

Végezetül idézzük fel egy civilnek, *dr. Zsedényi Bélának*, az evangélikus jogakadémia – mely éppen idén 100 éve költözött át *Eperjesről Miskolcra* – jogászprofesszorának a „*MISKOLCI HÉT*”, illetve az *Avas* kapcsán írt sorait: „*Az Avas, amely a várost mintegy félkörben körülöleli, a város szívébe könyököl bele. Az út a város főteréről a Szinva hídján keresztül, az Avas oldalán büszkélkedő régi avasi templom, az Avas árnyékában alvó régi temető és a régi praechisztorikus múltra visszatekintő avasi pincesorok között, egy pár röpke perc alatt vezet a tetőre és a legnagyobb panorámában mutatja be a várost. Maga az Avas a*

város drága dísze különben és legmarkánsabb jellegzetessége is, amely nélkül Miskolc és a miskolci élet el sem képzelhető. Az ősi templom, a régi harangtorony, mögöttük a hangulatos temető és fölötté a dalos pincesorok, a torkuk mélyén erjedő s érő avasi borral, nemcsak a város arculatára raknak színeket, de a város életébe is valami különös zamatot lopnak bele. [...] Itt áll az Avas tetőn a Miskolci Hét emléktornya.”

A „MISKOLCI HÉT” zárását követően egyöntetű volt a vélemény, hogy minden tekintetben sikeres volt a rendezvénysorozat, a város méltóképpen ünnepelte meg a törvényhatósági jog elnyerésének negyedszázados jubileumát. A sikert mi sem bizonyítja jobban, mint a minden várakozást felülmúló látogatószám. Ugyanakkor a szervezőknek nemcsak a múlt és jelen értékeit sikerült igényesen és színvonalasan megmutatni, de egy olyan város képét tárták a nagyvilág elé – ne feledjük, hogy ekkor még alig több mint tíz évvel vagyunk az első világháborút lezáró békekötés és alig néhány évvel a világválság után –, mely hisz a jövőben és amely a szebb jövőért tenni is hajlandó. Tulajdonképpen mintegy alátámasztva és megerősítve Móricz Zsigmond 1930-ban megfogalmazott, gyakran idézett gondolatát: *„Miskolc a legnagyobb jövőjű magyar város.”*